

TIEDÄ JA TOIMI

Seksuaalikasvatus on ihmisoikeus

Seksuaalikasvatus alkaa lapsen syntymästä ja jatkuu läpi koko elämän. Seksuaalikasvatuksesta ihminen kerää ne tiedot ja taidot, joiden perusteella hän tekee seksuaalista hyvinvointiaan koskevia päätöksiä. Seksuaalikasvatus on keskeinen seksuaalioikeus.

Seksuaalisuus on ihmisen voimavara

Kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa seksuaalisuus nähdään ihmisen voimavarana.

Jaettavan tiedon on oltava puolueetonta ja tieteellisesti tutkittua ja se tulee esittää siten, että sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus tulee esille.

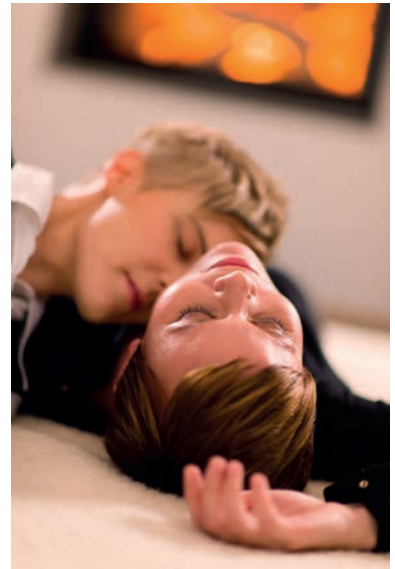
Arvojen ja ihmiskäsityksen pohdinta sekä seksuaalikasvatustilanteen turvallisuus ovat keskeisiä seksuaalikasvatuksen elementtejä.

Seksuaalikasvatus on monitasoista

- **Seksuaalivalistuksessa** tiedon jako keskittyy yhteen teemaan kerrallaan, ja se suunnataan tavallisimmin suurille joukoille kampanjoiden ja/tai median kautta.
- **Opetus** on dialogista ryhmälle suuntautuva toimintaa.
- **Ohjaus** voi olla ryhmämuotoista tai yksilöön kohdistuvaa ohjaamista. Usein se on toiminnallista ja dialogista.
- **Neuvonta** tapahtuu neuvojan ja yksilön tai parin välillä. Neuvonnan lähtökohta on neuvottavan oma tiedon ja asian käsittelyn tarve.

Seksuaalikasvatusta antavat viralliset ja epäviralliset kasvattajat. Virallisia tahoja ovat esimerkiksi opettajat ja terveydenhuollon toimijat. Epävirallisia ovat vanhemmat ja lapsen ja nuoren lähipiirin ihmiset.

Yhteistyö eri tahojen välillä on tärkeää.

Seksuaalikasvatus

on seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökohtien oppimista.

- WHO, 2010

Seksuaalikasvatuksen peruselementit

- kasvattajan oman seksuaalisuuden, arvojen ja ihmiskäsityksen pohdinta
- seksuaalisuuden kaikkien ulottuvuuksien käsittely: biologinen, psyykinen, sosiaalinen, henkinen ja eettinen ulottuvuus
- positiivisten seksuaalioikeuksien ja hyvinvoinnin korostaminen

Miten seksuaalikasvatusta toteutetaan?

Koulujen tulee laatia seksuaalikasvatussuunnitelma. Se tehdään moniammatillisessa työryhmässä. Kouluissa ja varhaiskasvatuksessa työryhmään kuuluvat opettajien ja kouluterveydenhuollon lisäksi myös oman alueen muut yhteistyökumppanit kuten nuorisotoimi ja seurakunnan nuorisotyö.

- Lasten ja nuorten seksuaalikasvatusta suunnitellaan yhteistyössä kohderyhmän kanssa ja tilannelähtöisesti.
- Parhaimmillaan toiminta on vuorovaikutteista ja jatkuu varhaiskasvatuksesta vanhuuteen.
- Kasvatuksessa tulee huomioida sukupuolen moninaisuus ja eri sukupuolien erilaiset tarpeet yhdenvertaisuutta kunnioittaen.
- Toteutetaan lasten ikä- ja kehitystason mukaisesti.
- Seksuaalikasvatusta tukee kasvavan ja kehittyvän ihmisen minäkuva ja identiteettiä ja on siksi olennainen osa myös syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa.

Seksuaalikasvatustamateriaalit tukevat kasvattajan kasvatustyötä ja kasvajan oppimista. Materiaalin tulee olla normikriittistä (kriittistä yhteiskunnan syrjiviä normeja kohtaan), esteetöntä ja moninaisuutta kunnioittavaa. Materiaalia on hyvä olla saatavilla opetuksen ja vastaanottojen yhteydessä sekä verkossa.

Seksuaalikasvattajakoulutus antaa valmiuksia toimia virallisena seksuaalikasvattajana. Säännöllinen lisäkoulutus on ammattitaidon edellytys.

Seksuaalikasvatuksen arviointi ja kehittäminen on jatkuva prosessi. Pedagogiikan ja tiedonvälityksen kehittyessä arvioidaan suunnitelmat ja toteutus säännöllisesti, vähintään kolmen vuoden välein. Myös seksuaalikasvatustamateriaali tulee ottaa tarkasteluun 3-5 vuoden välein.

Seksuaaliterveyspalvelut osana kasvatusta

Nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut on järjestettävä lähipalveluperiaatteen mukaisesti. Palveluihin on päästävä viiveettä. Niiden on oltava maksuttomia ja toimittava siten, että nuori saa avun ja neuvot mieluiten samasta paikasta. Sähköinen asiointi tulee olla mahdollista soveltuvin osin. Opetuksen, ohjauksen ja neuvonnan toimijoiden tulee toimia yhteistyössä.

Aikuisten seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut järjestetään opiskelu-, varusmies-, työterveys- ja vanhuspalvelujen yhteyteen, mutta myös terveysasemalta tulee saada neuvontaa. Nuorten ja aikuisten palvelujen olennainen osa on parisuhdeohjaus ja -neuvonta.

Lisätietoa

Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020.

Reija Klemetti, Eija Raussi-Lehto (toim.). THL. Opas 33/2014. Painoalueet: lapset ja nuoret, synnyttäjien voimavarojen tukeminen, monikulttuurisuus sekä miesten seksuaali- ja lisääntymisterveys.
www.thl.fi/kirjakauppa

Tutustu myös muihin ammattilaisille tarkoitettuihin Tiedä ja toimi -kortteihin:

www.thl.fi/aiheet >
Seksuaali- ja lisääntymisterveys

www.thl.fi/seliverkostokirje

Yhteystiedot

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, THL
PL 30
00271 Helsinki
puh. 029 524 6000

sähköposti:
seli-palaute@thl.fi

